

PRINS MAURITS

Wet was de 23ste April van het jaar 1625, tusschen vijf en zes ure. Daar heerschte een diepe stilte in de vorstelijke sterfkamer; waar de dood binnentreedt, daar wordt het stil.

Prins Maurits lag op zijn sterfbed, en bij het hoofdeinde der legerstede zat de predikant Johannes Bogerman, wiens oog op de Dordtsche synode zoo ontzagwekkend had kunnen fonkelen, wanneer hij de leer der Praedestinatatie tegen de Arminianen verdedigde. Thans was dat strenge oog geheel verteederd.

Zwaar zuchtte de stervende. Reeds den ganschen winter, had hij gesukkeld; men zei, dat het een leverkwaal was. Doch zij, die hem liefhadden, hadden zich getroost. Als de lente kwam, zou 't wel beteren...

De knapste dokters werden te hulp geroepen; wat de wetenschap vermocht, stond ten dienste van dezen man. Het zou wel gaan. Hij had een sterk gestel en was nog niet oud — zeven en vijftig jaar.

Maar de mensch wikt en God beschikt. Zoo was het in de oude tijden; zoo is het heden; zoo zal het ook in de toekomst zijn. De zieke ging al maar achteruit; hij voelde het zelf wel — het zou sterven worden...

De predikant zat aan het hoofdeinde; en de lijder lag daar zwijgend op zijn stervensspoude. Zijn geest was nog verwonderlijk helder — waaraan dacht hij thans? Aan zijn roemrijke krijgsbedrijven?

Daar was het beroemde turfschip van Breda... Boven Deventer, Groningen en Steenwijk werd de vlag van Nassau geheschen; bij Turnhout overrompelde hij de Spaansche krijgsmacht en vernietigde ze.

Daarin lag zijn kracht: in zijn windsnelle bewegingen. Hij verraste; hij overrompelde; hij was als de stormwind.

Dat had hij van zijn grootvader geërfd: van keurvorst Maurits van Saksen, die den machtigen keizer Karel V tot een smadelijken vrede dwong. Naar dien grootvader was hij genoemd.

Daar was Nieuwpoort... Die strijd op leven en dood... Aartshertogin Isabella, Koning Filips' dochter, hield zich zeker van de overwinning.

„Mij gelust te zien, hoe zich die van Nassau houden zal, als hij voor mij gebracht wordt!” zei de aartshertogin, maar zij zou Nassau niet zien. Na den heldhaftigsten wederstand verstoof het Spaansche leger als het dorre gebladerte in den herfst, en terwijl de overwinnaar uit het zadel sprong, knielde hij neer in het duinzaad, om in den kreet der dankzegging uit te barsten: „O Heere, wat zijn wij arme, zondige menschen, dat Gij ons heden tot eer en glorie van Uw Naam, zoodanig geluk mededeelt! U zij de roem en de dank in eeuwigheid!”

Dat was Prins Maurits... dat was deze stervende.

De beroemde wiskundige Simon Stevin was zijn leermeester, en nóóit heeft Stevin een genialer leerling gehad. Prins Maurits werd een meester in den vestingoorlog; de Spaansche kommandanten sidderden, als hij hun veste naderde; zijn legerkamp werd een oefenschool, en zijn methoden werden nog lang na zijn dood toegepast.

* * *

De schaduw van een somber schavot viel over dit sterfbed heen. Het schavot van Oldebarnevelt...

Deze groote Advokaat der rijzende Republiek, die veertig jaren lang zijn vaderland had gediend, zou den dood des misdadigers sterven. Hij had het Twaalfjarig Bestand tegen den zin van den Prins doorgedreven; hij wilde de provincie Holland verheffen ten koste der zeven Provinciën, en keurde de verdrukking der Contra-Remonstranten door de aristocratische vroedschappen goed.

Maurits redde het gezag der Unie; hij nam het op voor de aloude Gereformeerde religie en voor de Contra-

Remonstranten, en op een schavot zou Oldenbarnevelt eindigen....

Ach, had het niet anders gekund? De Friesche stadhouder Willem Lodewijk, die de noodlottige staatkunde van Oldenbarnevelt met zijn scherpen blik beter had doorzien dan eenig ander staatsman, werd Oldenbarnevelts voorspraak. En 't was een machtige voorspraak, want hij was de neef en de boezemvriend van Prins Maurits.

Hij meende den weg gevonden te hebben, om Oldenbarnevelts leven te redden, indien diens familie vergiffenis had willen vragen. Doch zij verklaarde, zulks niet te kunnen doen, ofschoon Oldenbarnevelt de Staten van Utrecht toch had aangezet tot verzet tegen de Staten-Generaal, dat hoogverraad beteekende....

Zoo eindigde deze groote staatsman, die zijn vaderland waarlijk lief had, maar te ongelukkiger ure door partijdrift was verblind, zijn leven op het schavot.

* * *

Prins Maurits had groote daden verricht — dacht hij daaraan thans! Hij zou een roemrijken naam achterlaten — dacht hij daaraan in zijn stervenssure?

Hij dacht aan iets anders. Hij zou spoedig voor den Rechter van hemel en aarde moeten verschijnen — daaraan dacht hij. Zijn stem had hem begeven; zoo dicht was hij de poorten des doods reeds genaderd; maar zijn oog stond nog helder en klaar.

Toen verbrak de predikant de stilte.

„Vorstelijke Hoogheid,” zeide hij, „indien gij nog vertrouwt op den Heiland, zoo bid ik u: geef mij daarvan een teeken door een druk van mijn hand!”

Nu wachtte hij. Zijn blik was op den stervende gericht, en deze drukte zijn hand — lang en innig.

De leeraar wist genoeg; de druk der hand was een geloofsbelijdenis.

Weer heerschte de stilte, en de schaduwen des doods daalden neder. Stadhouder Prins Maurits, de grootste veldheer van zijn tijd, stond voor de poorten des doods.

Zij openden zich; zij sloten zich achter hem, en 't was voorbij.

Hij was een man geweest van een gezond, doordringend verstand, maar hij had Oldenbarnevelts staatsmansblik gemist. Zijn vijanden beschuldigden hem van een brandende eerezucht naar een vorstenkroon, doch niets was minder waar, en toen hij stierf, was er een groote rouw bij het volk, dat Oranje liefhad.

Constantijn Huygens, de vermaarde dichter, die als secretaris drie Oranjevorsten heeft gediend, vertolkte dien rouw in het weemoedige lied:

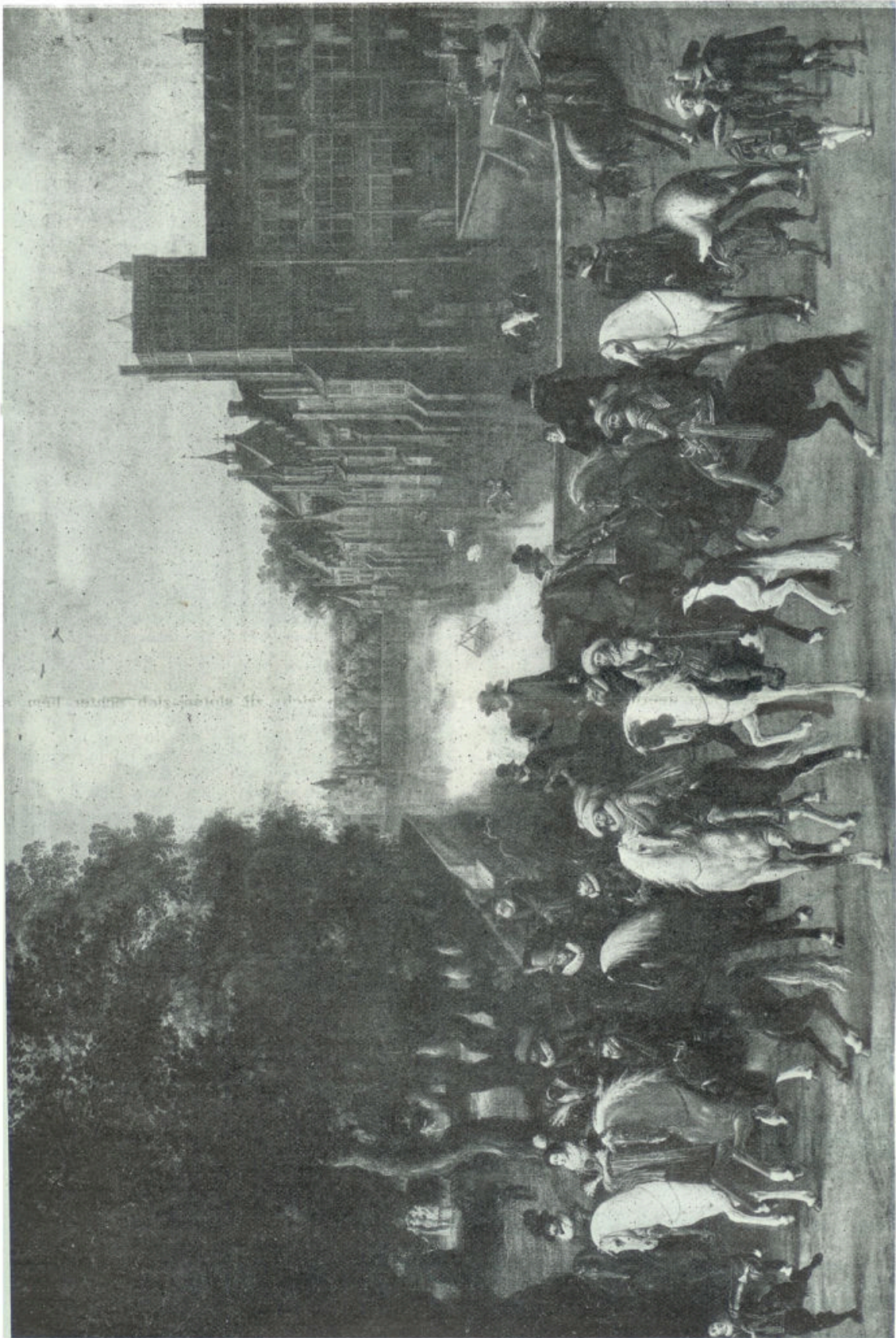
Mouringh was te koy ekropen
En den endeloose slaep
Had sijn wacker oog beslopen,
En hem, Leeuw, gemaect tot Schaepp.
Reeërs en Matroosen riepen:
Och! de groote schipper, och!
Wat zou 't schaën, of wy al sliepen
Waeckte schipper Mouringh noch!

De vijanden juichten. Twee jaren te voren was het leven van den Prins bedreigd geworden door de bloedwraak van Oldenbarnevelts beide zonen, die sluipmoordenaars in dienst hadden genomen, maar de misdadige toeleg mislukte. Nu echter was hij ter ziele, het machtige zwaard van den grooten krijgsman bedreigde hen niet meer.

't Zou nu wel goed komen, redeneerden de Spanjolen; nu zou de Spaansche haan victorie kraaien.

Maar God gedacht het gebed, door Maurits' vader stervend opgezonden voor dit arme volk der Nederlanden, en Hij verwekte in Prins Frederik Hendrik een opvolger, die als een strijdbare held dit volk zou voeren in het land der vrijheid!

L. P.

Naar een schilderij van Herdrick Ambrosius Paik

De Prinsen van Oranje met hun gevolg voor het Binnenhof.
Prins Maurits geheel links op het steigerende paard